

DOKUMENT NABAVNE POLITIKE MESTNE KNJIŽNICE IN ČITALNICE IDRİJA (Januar 2012)

1. UVOD

1.1. Poslanstvo knjižnice

Poslanstvo Mestne knjižnice in čitalnice Idrija (v nadaljevanju MKČI) je izobraževanje, razvoj strokovnega in raziskovalnega dela, prenos znanja ter zadovoljevanje kulturnih potreb uporabnikov. Za uresničevanje le-tega MKČI izvaja naslednje dejavnosti:

- ugotavljanje potreb po knjižničnem gradivu,
- nabava, strokovna obdelava, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva,
- svetovanje in nudenje strokovne pomoči uporabnikom pri izbiri in uporabi gradiva,
- vključevanje v knjižničnoinformacijski sistem, delo z bazami podatkov, sodelovanje v medknjižnični izposoji knjižničnega gradiva,
- posredovanje bibliografskih in drugih informacijskih proizvodov in storitev,
- vodenje katalogov, inventarnih knjig ter sodelovanje pri sestavi centralnih katalogov (npr. COBISS),
- zbiranje, dokumentiranje in posredovanje domoznanskega gradiva,
- pridobivanje novih uporabnikov,
- izobraževanje uporabnikov,
- informacijsko opismenjevanje,
- izvajanje interesnih dejavnosti, ki so vezane na knjižničarsko dejavnost,
- izposoja in hranjenje knjig, časnikov in časopisov, videokaset, CD-jev, CD-romov in DVD-jev in tudi igrač za otroke,
- sodelovanje z drugimi zavodi na območju občin Idrija in Cerkno,
- izvajanje knjižnične in knjižne vzgoje,
- seznanjanje z dosežki preteklega in sedanjega ustvarjanja ter podpora med kulturami,
- vključevanje v vseživljenjsko učenje,
- organiziranje kulturnih prireditev,
- utrjevanje in razvijanje strokovnosti, organiziranosti, povezanosti in enotnosti knjižnične dejavnosti,
- opravljanje drugega bibliotekarskega, dokumentacijskega in informacijskega dela,
- brezplačen dostop do interneta in do podatkovnih zbirk za vse uporabnike,
- sodelovanje v projektih z drugimi splošnimi knjižnicami.

1.2. Namen dokumenta o nabavni politiki

MKČI želi s svojim dokumentom o nabavni politiki zastaviti bolj načrtno, transparentno, sistematično in racionalno izgradnjo knjižnične zbirke. To vključuje: vrednotenje obstoječe zbirke; stalno ocenjevanje oziroma zasledovanje potreb uporabnikov; vzpostavitev ustrežnejšega razmerja med poučno-raziskovalnim in leposlovnim gradivom, med knjigami in periodiko, med tiskanim in neknjižnim gradivom ter med trenutnimi potrebami in odgovornostjo, da se zbirka razvija tudi za zadovoljevanje potreb uporabnikov v prihodnosti; določitev navodil o tem, po kakšnih vsebinskih in formalnih kriterijih knjižnica dopolnjuje svoje fonde ter na kakšen način ta cilj dosega; ustrezno pridobivanje gradiva z darovi. Eden ključnih rezultatov tako oblikovanega dokumenta pa je tudi racionalnejša in odgovornejša poraba sredstev za nabavo knjižničnih zbirk. Dokument o nabavni politiki MKČI je namenjen

seznanjanju notranje in zunanje javnosti, tj. knjižničnih delavcev, odgovornih za vodenje in izvajanje nabavne politike, ter uporabnikov in druge zainteresirane javnosti, ki kakor koli prihaja v stik s knjižnično zbirko MKČI, z načrtom oziroma natančnejšimi smernicami, kaj knjižnica zbira in česa ne.

1.3. Dolgoročni in kratkoročni cilji MKČI

1.3.1. Dolgoročni cilji:

- Zagotavljati, da bodo storitve knjižnice v skladu z njenim poslanstvom, strateškimi in kratkoročnimi cilji.
- Ugotavljati potrebe uporabnikov in zagotavljati relevantne informacijske vire za zadovoljevanje potreb uporabnikov.
- Omogočati enostaven, brezplačen in učinkovit dostop do informacijskih virov.
- Omogočiti fizični dostop do knjižnice vsem uporabnikom.
- Zagotavljati individualno pomoč, podporo in nasvete uporabnikom pri zadovoljevanju informacijskih potreb.
- Izvajati izobraževanje uporabnikov pri iskanju informacij.
- Razviti ustrezno knjižnično mrežo, ki bo primerljiva s standardi za splošne knjižnice. Doseči primerno in primerljivo strokovno razvitost vseh organizacijskih enot in ustrezno število strokovno usposobljenih delavcev, ki bo zadovoljevalo potrebe in želje prebivalcev po izobraževanju, informacijah, kulturi in razvedrilu.
- Zagotavljati ugodno delovno okolje.
- Motivirati osebje za aktivno sodelovanje pri načrtovanju in evalvaciji knjižničnih storitev.
- Motivirati osebje tako, da bo pripravljeno na ustrezne spremembe knjižničnih storitev, ki se bodo dogajale zaradi spremenjenih potreb uporabnikov.
- Vzbujači čut za odgovornost in pripadnost knjižnici.
- Uveljavljati vlogo knjižničarja kot strokovnjaka.
- Razvijati profesionalen odnos osebja do dela in uporabnikov.
- Doseči za zavod standardno zasedenost strokovnih in upravnih delavcev.
- Nenehno ugotavljati uspešnost delovanja knjižnice in posameznih knjižničnih storitev ter rezultate primerjati s poslanstvom knjižnice in zastavljenimi dolgoročnimi in kratkoročnimi cilji.

1.3.2. Kratkoročni cilji:

- nadgrajevati vlogo kulturnega središča z organizacijo in soorganizacijo kulturnih prireditev,
- širiti bralno kulturo, informacijsko in funkcionalno pismenost,
- povezati ožje literarno (knjižno oz. knjižnično) dejavnost z drugimi polji umetniškega izražanja, in sicer z načrtnejšim financiranjem delovanja Galerije Idrija (nad Mestno knjižnico in čitalnico Idrija) in z dolgoročnejšim oblikovanjem programa le-te,
- postati ključna »e-točka« oziroma splošno informacijsko središče, ki služi potrebam prebivalcev po informiranosti, izobraževanju, raziskovanju,
- s pomočjo partnerjev (npr. Zavoda za zaposlovanje) oblikovati center za svetovanje tako mladim, ki se odločajo za poklicno pot, kot tudi brezposelnim in tistim, ki iščejo drugo zaposlitev,

- postati komunikacijsko središče (omogočiti prebivalcem lokalne skupnosti souporabo njenih prostorov, tako društvom kot tudi raznim interesnim skupinam in posameznikom),
- postati sprostitveno središče (opremiti prostor za uporabo avdio-vizualnega gradiva knjižnice za potrebe članov knjižnice),
- razvijati uporabniške storitve,
- povečati izposajo gradiva in število članov ter pritegniti čim več ljudi v knjižnico (s širjenjem knjižnične mreže, promocijo prireditvev, dogodkov, novitet, predstavitvami dela zaposlenih knjižnice medijem, skupinam in posameznikom itd.),
- vsebinsko in prostorsko nadgraditi zbirko domoznanskega gradiva,
- uvesti dejavnosti za uporabnike s posebnimi potrebami,
- krepiti povezave z osrednjo območno knjižnico, tj. Goriško knjižnico Franceta Bevka, in drugimi primorskimi knjižnicami preko skupnih projektov in dejavnosti z namenom prenašanja znanj, medsebojne pomoči in izmenjave izkušenj,
- okrepiti kadrovske zasedbe,
- izobraževati in motivirati zaposlene,
- izboljšati javno infrastrukturo – prostorske pogoje v vseh enotah knjižnice za hitrejši in enostavnejši dostop uporabnikov do gradiva ter za nadgradnjo knjižnične dejavnosti,
- predstavnikom lokalnih skupnosti predstavljati poslanstvo knjižnice, da jo bodo pri uresničevanju le-tega aktivno podprli.

1.4. Profil MKČI in njene »ciljne skupnosti« oziroma uporabnikov

MKČI je **splošna knjižnica**, ki s tremi enotami (Mestna knjižnica in čitalnica Idrija, Knjižnica Spodnja Idrija, Bevkova knjižnica Cerkno) deluje na območju Občine Idrija in Občine Cerkno.

MKČI kot splošna knjižnica v skladu z *IFLA/UNESCO Manifestom o splošnih knjižnicah* predstavlja »vrata lokalne skupnosti do znanja, zagotavlja osnovno podstavo učenja od mladosti do starosti, samostojnega sprejemanja odločitev in kulturnega razvoja posameznika in socialnih skupin. [Njene] storitve so na voljo uporabnikom po načelu enakega dostopa vsakomur.«

MKČI po standardih za splošne knjižnice zbira, obdeluje, hrani, vzdržuje, predstavlja in posreduje knjižnično gradivo in informacije, omogoča uporabo knjižničnega gradiva in zagotavlja vsakomur na svojem območju dostop do znanja, informacij in storitev, ne glede na njegovo starost, spol, versko in politično prepričanje, narodnost, raso, jezik ali socialni status, zaposlitev in stopnjo izobrazbe, kakor tudi vsem posameznikom in skupinam s posebnimi potrebami.

Ciljne skupine MKČI so:

- prebivalci vseh starosti v vseh življenjskih obdobjih (a) otroci, b) mladina, c) odrasli),
- posamezniki in skupine s posebnimi potrebami (a) prebivalci iz različnih kulturnih in etničnih skupin – delavci na začasnem delu v Sloveniji in njihove družine; b) uporabniki Varstveno-delovnega centra, tj. odrasle osebe z motnjo v duševnem razvoju; c) uporabniki Centra za izobraževanje in usposabljanje, tj. otroci, mladostniki in odrasli z zmernimi, težjimi ali težkimi motnjami v duševnem razvoju; d) uporabniki Doma upokoencev),
- ustanove znotraj širšega območja lokalne skupnosti (a) izobraževalne organizacije, tj. vrtci, osnovne šole, Gimnazija Jurija Vege, Univerza za tretje življenjsko

obdobje, Čipkarska šola, Glasbena šola idr.; b) kulturne in nevladne organizacije (Mestni muzej Idrija, JSKD idr.); c) mediji oz. sredstva obveščanja (Primorske novice, Idrijske novice, Radio Primorski val, lokalna glasila); č) gospodarske organizacije (Hidria, Kolektor, IMP klima idr.); d) lokalne turistične organizacije (LTO, Icra); e) lokalna uprava – krajevne skupnosti v občinah Idrija in Cerčno; f) drugo: Zavod za zaposlovanje).

Za različne ciljne skupine MKČI izvaja različne **programe**, in sicer:

- za predšolske otroke mesečne ure pravljic, za osnovnošolce pa tudi organizirane obiske knjižnice ob različnih priložnostih (praznik izvirne slovenske slikanice, kulturni dan, mednarodni dan knjig za otroke itd.), priložnostne razstave in delavnice, knjižnične obiske v vrtcih in šolah v krajih, kjer knjižnica nima svoje enote (Godovič, Črni Vrh nad Idrijo) ...
- poseben vseslovenski projekt *Rastem s knjigo* za sedmošolce in prve letnike srednjih šol;
- za odrasle člane (od 18. leta dalje) projekt *Primorci beremo* (t. i. bralna značka za odrasle);
- srečevanja s knjižnico, knjigami in literarnimi ustvarjalci v Domu upokojencev Jožeta Primožiča Miklavža;
- literarne večere, predstavitve knjig, razstave itd.;
- mesečna oddaja o knjižnici in njenih dejavnostih na Radiu Primorski val.

1.5. Velikost zbirke

Knjižnična zbirka MKČI vključuje (v vseh treh enotah skupaj):

- 620 naslovov serijskih publikacij,
- 106.203 enote monografij (po statistiki za leto 2011),
- 133 elektronskih virov,
- 59 jezikov, ki so zastopani v zbirki.

1.6. Pregled virov finančnih sredstev MKČI za nakup gradiva:

- Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport preko Neposrednega poziva za sofinanciranje nakupa knjižničnega gradiva v splošnih knjižnicah,
- Občina Idrija,
- Občina Cerčno,
- lastna sredstva.

1.7. Odgovornosti

Glavno odgovornost za razvoj in oblikovanje knjižnične zbirke MKČI ter načrtovanje in odločanje v zvezi z izborom knjižničnega gradiva nosi direktor MKČI.

Splošne pristojnosti za nadzor nad zbirkami ter dnevne obveznosti v zvezi z nabavo novega in selekcijo obstoječega gradiva, s sprejemanjem založniških in knjigarniških zastopnikov ter spremljanjem sprotne porabe in stroškov za nabavo gradiva pa direktor poverja izbranemu strokovnemu delavcu (bibliotekarju oziroma višjemu knjižničarju) v osrednji enoti MKČI za vse tri enote.

2. SPLOŠNA IZHODIŠČA

Kriteriji, ki jim MKČI sledi pri izgradnji knjižnične zbirke, so naslednji:

- izkazano ali zaznano zanimanje, potreba in/ali zahteva uporabnikov in potencialnih uporabnikov knjižnice;
- aktualni/sodobni pomen, poljuden/splošno razširjen interes in/ali trajna vrednost gradiva;
- tehtnost gradiva za delovanje in ustvarjanje različnih populacij;
- kakovost, vključujoč točnost/doslednost, jasnost/razumljivost in uporabnost;
- odzivi in mnenja stokovnih krogov v kritikah in recenzijah;
- pomembnost, ugled in kompetentnost avtorja oziroma ustvarjalca;
- pomen gradiva kot dokumenta časa;
- aktualnost in/ali trajnejša veljavnost gradiva;
- korelacija (tj. koherentnost, povezanost oziroma možnost vključitve) z obstoječo zbirko;
- format, trajnost/obstojnost in enostavnost za uporabo;
- nedosegljivost, pomanjkanje ali dostopnost gradiv na drugih mestih in inštitucijah;
- vrednost določenega gradiva/vira v razmerju do njegove cene.

3. POSEBNA IZHODIŠČA

3.1. Sodobno in starejše gradivo

MKČI nabavlja pretežno sodobno gradivo, in sicer tako z vidika vsebine kot leta izdaje, pri starejšem gradivu pa se omejuje na tisto s posebno domoznansko vrednostjo.

MKČI si prizadeva zagotavljati gradiva in informacije za predstavljanje vseh vidikov sodobnih in zgodovinskih (preteklih in polpreteklih) dogajanj in idej, pri čemer se striktno distancira od ideološke indoktriniranosti in zaznamovanosti.

3.2. Vrste gradiva

MKČI zbira različne vrste knjižnega in neknjižnega gradiva: monografije, periodiko (časopise in časnike), disertacije (diplomska, magistrska in doktorska dela predvsem domoznanskega pomena in/ali avtorjev z idrijsko-cerkljanskega področja), v manjši meri kartografsko gradivo, brošure, sivo literaturo (zgibanke, letaki, plakati) predvsem domoznanskega pomena.

MKČI zagotavlja učbenike v omejenem obsegu in vsebini. Kot srednje velika splošna knjižnica ne nabavlja večjega števila izvodov gradiv za študije na univerzitetnem in/ali visokošolskem nivoju. Redkejša izrecna želja in potreba svojih uporabnikov po tovrstnem gradivu MKČI zadovoljuje z medknjižnično izposojjo. Učbeniki se nabavljajo le v primerih: a) kadar se predvideva koristnost in uporabnost za knjižnično zbirko – na primer kadar določen učbenik predstavlja pomemben vir za splošni pregled določene teme; b) kadar določen učbenik in/ali njegov avtor postane »klasika«, tj. pridobi splošnejšo, trajnejšo vrednost.

MKČI pri odločanju za nabavo gradiva upošteva tudi izvedbeno kakovost, tj. kakovost vezave, tiska ipd.

3.3. Jeziki

V razvoju knjižnične zbirke si MKČI prizadeva služiti in odražati najrazličnejše interese zelo raznolike skupnosti, v kateri deluje.

Pretežni del zbirke je tako v večinskem, tj. slovenskem jeziku. Zlasti v segmentu leposlovja pa MKČI nabavlja gradivo tudi v več drugih jezikih: angleščini, nemščini, hrvaščini. Sledeč potrebam manjših interesnih skupnosti (npr. udeležencev jezikovnih tečajev za odrasle in mladino, turistov, delavcev na začasnem delu v Sloveniji) pa skuša MKČI svojo zbirko dopolnjevati tudi z gradivom (slovarji, elektronskimi jezikovnimi tečaji, turistični vodniki, beletristiko) v italijanščini, francoščini, španščini, ruščini, albanščini itd.

3.4. Formati

MKČI pridobiva in zbira gradiva različnih formatov – tiskano, neknjižno in elektronsko gradivo: knjige (v trdi in mehki vezavi); periodiko (časopise in časnike); brošure; nosilce glasbe (CD-ji); filmske nosilce (DVD-ji, videokasete); elektronske informacijske vire;

V nekaterih primerih isto delo hranimo tudi v različnih formatih.

Filmi se nabavljajo na DVD-jih in ne več na videokasetah. Slednje še hranimo, vendar se postopno izločajo in odpisujejo (odvisno od aktualnosti in ohranjenosti).

Glasbene posnetke knjižnica nabavlja na CD-jih in ne več na avdiokasetah ali LP-ploščah. Posebna pozornost bo v prihodnje posvečena izgradnji t. i. domoznanske glasbene zbirke – zvočnih nosilcev z glasbenimi stvaritvami avtorjev in/ali izvajalcev z idrijsko-cerkljanskega področja.

V MKČI poteka stalna revizija z željo po sledenju razvoju novih medijev ter zaznavanju izraženih in nakazanih potreb uporabnikov.

3.5. Število izvodov

MKČI razen domoznanskega nobenega drugega gradiva ne nabavlja v večjem številu izvodov, kljub temu pa si prizadeva zagotoviti zadostno količino predvsem zelo aktualnih, popularnih, iskanih naslovov, po katerih povprašujejo stalni uporabniki. Potrebe uporabnikov skuša zadovoljiti tudi z izvajanjem medoddelčne izposoje.

MKČI načrtno omejuje nabavo izbranih naslovov šolskih gradiv (za najrazličnejša šolska tekmovanja (iz biologije, zgodovine ipd.) in tuje bralne značke) ter za ta gradiva skrajša običajne roke izposoje, saj v funkciji ustreznega zagotavljanja le-teh predvideva šolske knjižnice. Zaradi letnega spreminjanja seznamov zahtevane in priporočene literature teh dejavnosti bi knjižnična zbirka MKČI prehitro zastarevala in bi se ustvarjal preobsežen mrtvi fond.

3.6. Politika vzdrževanja zbirke (revizija, izločanje, odpis)

MKČI izvaja stalno revizijo zbirke in redno (vsaj enkrat letno) izloča ter odpisuje gradivo, ki je glede na namen knjižnice vsebinsko ali fizično neustrezno, predvsem pa:

- uničeno, poškodovano in umazano gradivo ter drugo gradivo v slabem stanju;
- odvečne izvode leposlovnega gradiva;
- nepopolno gradivo;
- gradivo, ki je dostopno tudi v drugih knjižnicah;
- zastarelo strokovno gradivo;
- starejše izdaje gradiva, ki jih lahko nadomesti z novejšimi;
- pogrešano gradivo,
- gradivo, ki se po dveh zaporednih inventurah zazna kot izgubljeno,
- serijske publikacije (odvisno od roka hranjenja) ipd.

Izločeno gradivo je tisto, ki je začasno umaknjeno iz redne uporabe. Odpisano gradivo pa je tisto, ki je trajno odstranjeno iz knjižnične zbirke.

O izločanju in odpisu gradiva odloča posebna komisija, sestavljena iz strokovnih knjižničnih delavcev. Natančnejši kriteriji, navodila in postopki v zvezi z izločanjem in odpisom knjižničnega gradiva pa so opisani v Pravilniku o izločanju in odpisu knjižničnega gradiva v MKČI.

3.7. Posebni viri financiranja (politika sprejemanja darov)

MKČI sprejema darove in jih vključuje v svojo zbirko po istih kriterijih, kot veljajo za nakup gradiva: predvsem ne zbira fizično uničenih in/ali zastarelih publikacij.

Knjižnica si pridržuje pravico, da darov ne uvrsti v zbirko, jih posreduje naprej drugim knjižnicam, zainteresiranim inštitucijam ali posameznikom in jih zavrže kot neustrezne. Po prejemu je lastnik gradiva knjižnica, ki lahko z darovi prosto razpolaga, na kar darovalci pristanejo s podpisom izjave o podarjenem gradivu.

3.8. Druge informacije, ki so pomembne za lokalno zbirko

MKČI z zalogo in letnim prirastom **knjižnega** gradiva močno presega tako minimalne pogoje, določene s pravilnikom, kot standarde. Pri tem skuša slediti načelom ustreznosti izbora po pravilniku:

- 1) 60 % letnega prirasta naslovov strokovnega gradiva in 40 % letnega prirasta naslovov leposlovnega gradiva;
- 2) 70 % letnega prirasta naslovov za odrasle in 30 % letnega prirasta naslovov za mladino.

Tem razmerjem bo v prihodnje treba posvečati več pozornosti.

Drugačno sliko kažeta zaloga in letni prirast **neknjižnega** gradiva, saj oboje zaostaja tako za minimalnimi pogoji kot za standardi. V prihodnosti bo torej potrebno zagotoviti večji letni prirast neknjižnega gradiva, da bi se zaloga neknjižnega gradiva MKČI približala vsaj minimalnim pogojem. Za doseganje standarda (trenutno 66,13 %) ji manjka še 2.369 izvodov neknjižnega gradiva, kar bo poskušala doseči med drugim z rednimi nakupi starih razglednic z idrijsko-cerkljanskega področja in drugim neknjižnim domoznanskim gradivom, z izgradnjo »domoznanske« glasbene zbirke in drugimi zvočnimi mediji.

Načrtujemo, da bo knjižnica v naslednjih dveh letih izpolnila minimalne pogoje, do leta 2013 pa glede na nakup iz leta 2008 pričakujemo izpolnitev pogojev, ki jih določajo standardi.

Ker MKČI kot srednje velika splošna knjižnica ne more zadovoljiti vseh potreb, želja in povpraševanj svojih uporabnikov po gradivu in informacijah, se uspešno vključuje v dobro razvito slovensko knjižnično mrežo tudi preko **medknjižnične izposoje** (zlasti pri specifičnih zahtevah po strokovnem in znanstvenem gradivu). Pri posredovanju informacij pa sodeluje z vsemi kulturno-izobraževalnimi in drugimi inštitucijami in subjekti v svojem okolju.

MKČI bo v prihodnje načrtneje in dosledneje nabavljala ali drugače zagotavljala **domoznansko gradivo**, pri čemer že zbira: raznovrstna objavljena dela (monografije, zborniki, časopisje ...), polpublikacije, sivo literaturo (katalogi, vodiči po razstavah, vabila, časopisni članki ...), stare razglednice, avdiovizualno gradivo, fotografije, plakate in podobno. Predvideno je še obsežnejše zbiranje raziskovalnih nalog, diplomskih in magistrskih del, predvsem tistih, ki obravnavajo teme s področja idrijsko-cerkljanskega, in tistih, ki raziskujejo bibliotekarsko stroko.

3.9. Drugi dejavniki lokalnega pomena

V skladu s *Strategijo razvoja splošnih knjižnic Slovenije 2013–2020* si MKČI prizadeva in si bo prizadevala z oblikovanjem ponudbe storitev v okviru svojega poslanstva usmerjati in spreminjati vedenje in potrebe občanov v svojih lokalnih skupnostih v smeri širšega družbenega interesa, razvoja sodobne družbe in spreminjanja vrednot. To je naše vodilo pri oblikovanju ponudbe storitev, ki zagotavljajo enake možnosti dostopa vsem prebivalcem v lokalni skupnosti, tako v prijaznem in »odprtem« fizičnem prostoru knjižnice, kot v virtualnem okolju – storitev, ki krepijo solidarnost, ustvarjajo ravnovesje med generacijami, regijsko skladnost, prispevajo k trajnostnemu razvoju in skozi možnost vseživljenjskega izobraževanja h kakovostnejšemu življenju prebivalcev.

V tem duhu MKČI oblikuje okolju prilagojene storitve, ki so na eni strani drugačne od ponudbe drugih institucij v okolju, na drugi strani pa kompatibilne – partnerske z drugimi institucijami v okolju in/ali širše.

Enakim vodilom kot pri oblikovanju storitev za lokalno okolje sledi MKČI tudi pri nabavi knjižničnega gradiva.

Pripravila:

mag. Milanka Trušnovec
direktorica